

Waarom investeren in de hele wetenschap van belang is

Reactie SSH-beraad op het rapport 'Wissels om' van de Adviescommissie Bekostiging Hoger Onderwijs en Onderzoek.

De sociale en geesteswetenschappen (*Social sciences and humanities, SSH*), in Nederland is een groot domein: SSH vertegenwoordigt 36% van het wetenschappelijk personeel aan de Nederlandse universiteiten en 54% van de WO studenten. SSH is van excellent niveau. Zoals ook uitgebreider getoond in het onlangs gepubliceerde 'Beeld van het SSH-gebied in Nederland' (<http://www.sectorplan-ssh.nl/nieuws/publicatie-ssh-beraad>) heeft het domein een hoge impact en scoort het zeer hoog op internationale rankings. Verschillende SSH-disciplines in Nederland behoren tot de absolute wereldtop.

Het SSH-beraad heeft waardering voor het werk van de commissie: het rapport geeft een gedegen analyse van het complexe Nederlandse financieringssysteem. Zo heeft de commissie een integrale aanpak nagestreefd en heeft ze in het systeem belangrijke knelpunten gesignaleerd. Het rapport onderkent ook dat het Nederlandse systeem onder druk staat. Veel van deze knelpunten zijn al eerder gesignaleerd door bijvoorbeeld de VSNU.

Een van die knelpunten is de perverse prikkel in het financieringssysteem om zoveel mogelijk studenten te werven. De problemen in het huidige verdeelmodel zijn herkend door de commissie en er liggen nu belangrijke aanbevelingen om het variabele deel in de financiering te verminderen en het vaste deel te vergroten.

Onnavolgbaar is echter de aanbeveling van de commissie om middelen uit het hogere vaste deel in de onderwijsbekostiging voor het grootste deel naar rato van het aandeel studenten beta/technisch in de universiteiten te verschuiven. Dit met het doel de vaste onderwijsbekostiging van universiteiten met beta/technische opleidingen te verhogen om de opleidingscapaciteit snel beter te laten aansluiten op de hoge arbeidsmarktvraag in de sector beta/technisch.

De commissie baseert zich hierbij op de arbeidsmarkt prognosemodellen van het Research Centre for Education and the Labour Market (ROA). Bij deze voorspellingen zijn vele kritische kanttekeningen te plaatsen. Uit de jaarlijkse Studie & Werk analyses van SEO Economisch Onderzoek blijkt bijvoorbeeld niet dat de vraag naar beta/technische starters harder groeit dan de vraag naar gammastarters. Evenzo groeit het gemiddeld maandloon van beta/technische starters niet sneller dan dat van gammastarters, terwijl afgestudeerden econometrie alle beta/technische studies achter zich laten. De prognosemodellen van het ROA gaan uit van de traditionele verdeling in wetenschapsgebieden en houden onvoldoende rekening met de verschuiving van vrijwel alle wetenschapsgebieden in de beta/technische richting. Hierdoor komen ontwikkelingen op de arbeidsmarkt ten onrechte ten goede aan de bekostiging van slechts een deel van de wetenschap. Dit terwijl het opleiden van mensen voor de SSH-sector minstens zo belangrijk is en de vraag onverminderd hoog blijft. Het SSH-gebied is hofleverancier van hoogopgeleide arbeidskrachten voor de almaar toenemende diensteneconomie die Nederland zo'n sterke positie in de wereldeconomie verschaft. Noodzakelijke kennis van vreemde talen en culturen is voor Nederland van levensbelang, bijvoorbeeld om de opkomende wereldmacht China te kunnen begrijpen en er gezonde relaties mee te onderhouden. Of het nu om juristen, economen, sinologen of juist taalkundigen, ethici of psychologen gaat, zij allen worden opgeleid binnen het

brede domein van de sociale en geesteswetenschappen. Het SSH-veld is van groot belang voor Nederland.

De commissie adviseert om via verschillende routes middelen naar beta/technisch te verschuiven. Wat het SSH-beraad betreft is dit een slecht advies en ligt de oplossing in het investeren in alle gebieden van de wetenschap, *niet* in het verschuiven van problemen. Het is van groot belang dat de commissie erkent dat het systeem onder druk staat. Echter dat is niet alleen het geval bij de beta/technische faculteiten. Het SSH-domein verkeert in een preciaire situatie. Hoge werkdruk, een dalende financiering en lage honoreringskansen in overvraagde competities zijn nu al problematisch in het SSH-domein. Vermindering van de middelen zal leiden tot een nog slechtere situatie, zal de onrust in onze faculteiten aanwakkeren en zal uiteindelijk de kwaliteit van het SSH-domein uithollen.

Het SSH-veld ziet met de aanbevelingen in het rapport o.a. de volgende problemen ontstaan.

1. Hervreiding zal de bestaande preciaire situatie in het SSH-domein verder doen verslechteren met wellicht grote gevolgen voor het veld.
2. Hervreiding leidt tot grotere disproportionaliteit: Er zijn zeer onlangs al extra middelen naar beta/technisch gegaan. Met de sectorplannen van OCW die van start gaan in 2019 heeft het gebied beta/technisch 60 miljoen gekregen - tegen 10 miljoen voor het SSH-domein. Daarnaast zit beta/technisch uitstekend in de Nationale Wetenschapsagenda en in de plannen voor missiegedreven onderzoek. Bovenop deze onevenwichtige investeringen zet het advies nu een plan voor een disproporionele bezuiniging in het SSH-domein.
3. De overheveling van middelen van de tweede naar de eerste geldstroom kan het SSH-domein verder benadelen omdat het SSH-domein in een aantal programma's in de tweede geldstroom bijzonder succesvol is. De Minister en NWO dienen erop toe te zien dat bij zo'n overheveling SSH-middelen één-op-één voor SSH beschikbaar worden gesteld.

Een van de aanbevelingen van de commissie is te kijken naar financiering in de toekomst. Dit is inderdaad belangrijk. Relevant hierbij is dat het SSH-domein geen 'factor 1.0' wetenschap of onderwijsveld meer is. Opleidingen en onderzoek binnen bijvoorbeeld digital humanities, pedagogiek, linguïstiek, psychologie, communicatiewetenschap of gedragseconomie vereisen apparatuur, lab-ruimtes en infrastructuur. Dit pleit eerder voor een *additionele investering* in het SSH-domein.

Het SSH-domein heeft het belang van de wetenschap als geheel voor ogen. Het is zwaarwegend voor het wetenschappelijk systeem, en dus ook voor de beta/technische sector dat domeinen niet tegen elkaar uit worden gespeeld: naast een sterk SSH-domein is ook juist de komende jaren de *samenwerking* SSH – beta/technisch en SSH – medisch nodig.

Het SSH-beraad doet een beroep op mevrouw Van Engelshoven, de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, en de leden van de Tweede Kamer om voor behoud van de goede wetenschap van Nederland te gaan staan en ervoor te zorgen dat de aanbevelingen van de commissie niet resulteren in hervreidingen en bezuinigingen bij de universiteiten en delen van universiteiten die het nu al zwaar hebben.

Wanneer inderdaad voor behoud van de goede wetenschap gekozen wordt en erkend wordt dat het SSH-domein van groot belang is voor Nederland, excellent presteert en nu geen extra bezuinigingen aankan, dan zou deze jarenlange scheve trek richting beta/techniek nu ook ten einde moeten zijn.

Prof. dr. Kees Aarts
Voorzitter landelijk Disciplineoverleg Sociale Wetenschappen

Prof. dr. Keimpe Algra
Voorzitter KNAW Raad voor Geesteswetenschappen

Prof. dr. Ton Hol
Voorzitter landelijk Disciplineoverleg Rechtsgeleerdheid

Prof. dr. Janneke Plantenga
Voorzitter landelijk Disciplineoverlegorgaan Economie en Bedrijfskunde

Prof. dr. Fred Weerman
Voorzitter landelijk Disciplineoverleg Letteren en Geesteswetenschappen

Prof. dr. Claes de Vreese
Voorzitter SSH-beraad en voorzitter KNAW Sociaal-Wetenschappelijke Raad

Het SSH-beraad bestaat uit de voorzitters van de KNAW Raad voor Geesteswetenschappen, de KNAW Sociaal-Wetenschappelijke Raad en de vier landelijke decanenoverleggen Economie en Bedrijfskunde, Letteren en Geesteswetenschappen, Rechtsgeleerdheid, en Sociale Wetenschappen en als gast de directie van het NWO-domein Sociale en Geesteswetenschappen (SGW).